

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXVIII. Vtrum causa spei sit delectabile absens, difficulter consequibile,
cognitum vt tale?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

& prout mouet ad spem, non esse eiusmodi, sed intercedere maximam diuersitatem formalem in ratione motiua, qua motiua formaliter est.

Ad 5. Eadem ratione, qua negatur specialis passio delectationis circa bonum arduum, negatur itidem specialis passio amoris. Negatur autem specialis passio delectationis circa bonum arduum, quia delectatio versatur circa bonum præsens. Nullum autem bonum, ex quo est iam habitum, ac præsens, est amplius arduum. Cum ergo amor versetur circa bonum, vt præcendens à præsentia, & absentia, necesse est vt simul feratur ad illud, cum præcisione ab arduitate, & facilitate. Nempe bonum dicitur facile, vel difficile, & arduum relatiue solum ad actionem, & executionem, qua ipsum obtinetur. Actionem autem executionem boni sola vrget concupiscentia, & desiderium, spes, & audacia; cum delectatio præsupponat illam iam positam à parte rei, amor vero præcendat ab eiusdem positione, & non positione, quantum est ex se præcisè.

Q V Æ S T I O XXVIII.

Vtrum causa spei sit delectabile absens, difficulter consequibile, cognitum vt tale?

Videtur non esse. 1. Quia absentia boni non est causatiua vllius effectus, aut totaliter, aut etiam partialiter, cum sit pura priuatio, & nihil. Ergo ratio absentis non debet apponi, & includi in conceptu causæ, aut spei, aut cuiusquam alterius effectus.

2. Eadem ratione difficultas consequutionis debet excludi à conceptu causæ, imo & maiori ratione: quia difficultas consequutionis, vsque adeo non est causa vel etiam partialis, mouens appetitum ad prosequutionem boni, quod est difficile, vt potius retardet appetitum, solumque valeat, quantum est de se, ad impediendam prosequutionem boni.

3. Eò facilius, ac firmitus sperat quisque bona sua, dum absunt, quo eorum consequutio est faciliior. Quod apparet clarius ex comparatione oppositi. Quia quæ sunt difficillima, difficultate accedente proximè ad totalem impossibilitatem, quæque eidem impossibilitati est valde affinis, vix sperantur, euaditque inde spes admodum exilis, ac remissa. Quando autem absunt totaliter ex parte causæ, & circumstantiæ, quarum augmentum minuit effectum, & quarum diminutio auget eundem, & conuerso, effectus sequitur melius, ac perfectius, nec fieri potest, vt propter defectum alicuius eiusmodi circumstantiæ effectus reddatur impossibilis. Ergo difficultas, & arduitas non est conditio essentialiter requisita ex parte causæ, & motiui spei.

4. Iuuenes sunt bonæ spei, vt dicit Philosophus lib. 2. Rhet. cap. 12. idemque dicit de ebriis lib. 3. Ethic. cap. 8. Vtique autem habent exiguam cognitionem difficultatum, quæ intercedunt in prosequutione, & executione bonorum ex se difficilem; iuuenes quidem ob inexperientiam; ebrii vero ob inaduertentiam, & offuscationem rationis. Non igitur est de conceptu boni difficulter consequibilis, vt sit cognitum, quatenus tale.

5. Experientia sæpius repetita operationis facilis feliciter executioni mandatæ, & consuetudo, ac habitus exequendi inde proueniens, iuuat

R. P. Sparza Curs. Theol. Tom. I.

multum ad sperandum, & auget firmitatem spei, atque constantiam, vt apparet ex Philosopho dicente in eodem illo cap. 8. quod *aliqui sunt bonæ spei propter multos, & multos vicisse*; idest propter experientiam, & consuetudinem vincendi. Experientia autem, & consuetudo boni exitus tollit difficultatem operis: Cuius enim est facile id aggre, & ad finem perducere, cui prospere assueuit. Ergo difficultas non est de conceptu obiecti mouentis ad sperandum, quodque est causa spei.

Art. 1. Responderetur, Spes est affectus quasi compositus ex concupiscentia, seu desiderio, atque ex opposita abominatione, & æquiualeat simultati vtriusque; præualeat tamen in eius conceptu adæquato ratio concupiscentiæ, seu desiderij. Quia spes fertur ad bonum absens, atque per hoc conuenit cum concupiscentia, & desiderio. Conuenit verò similiter cum abominatione, seu fuga, quatenus fertur ad bonum sub ratione difficilis, & ardui. Quia difficultas, & arduitas in bono est mala, sicut facilitas est bona, & expetibilis. Vnde sperans simul, ac indiuisim ex vna parte afficitur ad bonum speratum, & tendit ad coniunctionem cum illo, atque ad eius præsentiam, & possessionem; ex alia vero parte auertitur ab ipsius boni arduitate, & difficultate, eamque intendit superare, atque funditus euertere per præsentiam boni, ad quam tendit, siquidem inducta præsentia boni, eo ipso cessat, excluditurque tota eius difficultas, ac arduitas. Præualeat vero ratio concupiscentiæ, seu desiderij. Quia ob affectum, & adhesionem ad bonum contemnitur ratio mali, quod illi adiacet, atque intenditur eius victoria, & extirpatio, non per fugam puram malitiæ constitutæ per difficultatem, & arduitatem, quod esset proprium puræ abominationis, ac fugæ, sed per congressum cum difficultate, & arduitate, seu cum malitia constitutæ per illam.

Art. 2. Itaque spes conuenit concupiscentiæ, & desiderio quatenus tendit ad bonum absens, atque indidem differt ab amore, & multo magis à gaudio, & delectatione. Conuenit verò cum abominatione, & fuga contraria concupiscentiæ, quatenus tendit ad aliquid difficile, & arduum, quod quatenus tale habet rationem mali, atque indidem differt ab eadem concupiscentia, seu desiderio, quatenus hic affectus præcendit ab hac particulari circumstantia malitiæ. Conuenit denique cum desperatione, quatenus vtraque versatur circa bonum difficile. Sed differt ab eadem, quatenus in spe præualeat ratio concupiscentiæ identificata cum ipsa, & consequenter præualeat respectu eius ratio bonitatis, quæ consideratur ex parte obiecti, in desperatione verò præualeat ratio abominationis, & fugæ identificata similiter cum ipsa, & consequenter præualeat respectu eius ratio difficultatis, & malitiæ, quæ obicitur, vt afficiens bonum intentum. Dictum est autem supra, causam concupiscentiæ esse delectabile absens, & causam abominationis esse pariter malum absens, ac imminens. Dicendum igitur consequenter est causam spei esse delectabile absens, prout coniunctum cum hac particulari ratione mali, quæ consistit in difficultate consequutionis, seu in eo, quod idem bonum sit difficulter consequibile. Ex quo proinde imminet malum congregiendi cum difficultate, eamque superandi, siquidem intendatur efficaciter ipsum bonum.

Art. 3. Superadditur postremo ratio cogniti, quæ quidem est communis omnibus passionibus, vt præmonitum est sæpè, sed indiget peculiari expositione in re præsentia, propter conflictum prædictum

dictum rationum inuicem oppositarum ex parte obiecti, quod est causa spei. Inde enim fit, ut requiratur cognitio diuersæ longæ rationis ad spem facile, ac intense concipiendam, & ad eandem diu, ac firmiter retinendam vsque ad totalem victoriam difficultatis, & ad inductionem, ac præsentiam boni sperati. Eò nimirum facilius concipitur spes de consequutione boni desiderati, quo maior est apparentia bonitatis, & minor apparentia difficultatis, ac arduitas, ipsaque bonitas apparet maior, & minor difficultas, ac arduitas. At diuturnitas, ac firmitas spei eò est maior è conuerso, quod ad posteriorem partem attinet de difficultate, (nempe quoad bonitatem, & eius apparentiam est eadem utrobique ratio) quo apparentia eius maior ab initio fuerit, aut ipsa difficultas apparuerit maior. Ratio est, quia sicut bonitas rei desideratæ est ratio formaliter mouens appetitum, ideoque iuuans ad prosecutionem eius, & ad perseverantiam prosecutionis, eoque consequenter magis, quo apparet maior, aut apparentia eius maior est; ita difficultas, ac arduitas, quantum est de se retardat, ac impedit appetitum, quominus prosequatur bonum, cui ipsa adiacet, & quominus in prosecutione eius perseveret, & consequenter existente initio parua difficultatis apprehensione facile concipitur spes, sed deponitur deinde pari cum facilitate, quando in ipsa operis executione difficultas per experientiam innotescit magis aut maior. At si initio præiuit existimatio totius difficultatis, & arduitis ad æquata eidem, iustæque commensurata, spes in operis executione erit firmiter, & constantius retinebitur. Quia videlicet nulla poterit superuenire apprehensio deiiciens à spe concepta, in operis progressu. Et, quod caput est, existente initio adæquata, & clara totius difficultatis apprehensione, aut non concipitur spes, vel concipitur cum maiori adhesionem ad bonitatem, quæ proposita erit, quatenus præponderans eidem difficultati, ac arduitati, ut est per se manifestum, quandoquidem spes est affectus comparatiuus, seu quasi comparatiuus bonitatis intentæ cum difficultate superanda, atque prælatius illius respectu mali consistentis in difficultate, quæ superanda proponitur. Patet autem maiorem, & intensionem affectus, & apprehensionis circa bonum intentum conferre plurimum ad firmitatem, & constantiam affectus, eandemque labefactari, ac minui ex contraria remissione, minorique apprehensione. Spes igitur facilius initio concepta, quam par esset absolute ex natura ipsa rei, amittitur facilius in progressu, accedente experimentalis notitia difficultatis. Amittitur verò è conuerso facilius, quæ concepta est cum difficultate proportionaliter tanta, ut minimum, quanta est re ipsa difficultas operis exequendi.

Art. 4. Ex his apparet motiuum saltem partiale spei esse causam, ut cuius existere potest, & in cuius virtute continetur bonum desideratum: quia possibilitas, & futuritio boni desiderati, quas dictum est includi in motiuo spei, constituuntur per præsentem existentiam causæ, potentis inducere bonum desideratum, atque disposita ad illud re ipsa inducendum. Possibilitas nimirum boni constituta per solam habitudinem, & consonantiam mutuam prædicati ad subiectum, de qua dictum est paulo prius ex Philosopho, & D. Thoma, nihil facit ex se præcisè ad spem potius, quam ad desperationem concipiendam. Si enim cognita non repugnantia boni secundum suam præcisè prædicatam, simul concipiatur nullam existere causam, quæ possit illud inducere, sitque disposita ad inducendum re ipsa, nulla potest concipi spes, sed desperatio po-

tius subsequitur necessario, ut pote nulla existente possibilitate practica, quam urgeat appetitus per suum imperium, sed sola speculatiua, ac metaphysica, quæ secundum se præcisè se habet per accedens in ordine ad opus, & ad realem consequutionem boni, quod proponitur appetitui. Iam si idem bonum cognoscatur ut futurum, non per solam denominationem à præsentem existentia causæ valentis illud inducere, licet difficultè, sed per denominationem ab euentu existentia eiusdem boni pro tempore sequenti, eo ipso tollitur ratio arduitis requisita in obiecto spei. Qui enim prænotescit iam aliquid ut existens in tempore sequenti, non potest in sensu composito talis existimationis inducere in animum ullam difficultatem, & arduatem circa eius executionem, & positionem à parte rei, id est contingentiam, & possibilitatem aliquam, ut impediatur, & non existat. Possibilitas igitur, & futuritio mouens ad sperandum debet esse indistincta ab existentia præsentem causæ potentis inducere vi sua bonum desideratum, & disposita ad inducendum, idque cum difficultate, & arduitate aliqua; hoc est existente simul aliqua causa renitente aliquammodo causæ priori, quominus prodeat in opus, & conferat existentiam bono desiderato. In hunc igitur modum causa spei est delectabile absens, nempe secundum se, licet sit aliquo modo præsens in causa sua, & difficultè consequibile, sub quo conceptu includitur possibilitas, & futuritio ipsius delectabilis per denominationem ab eadem causa potenti illud inducere, nec tamen inductura, nisi superata renitentia alicuius alterius causæ sibi contradicentis; ac demum cognitum ut tale, nempe cognitione præferente magnitudinem bonitatis delectabilis, & delectationis magnitudinem difficultatis, & arduitis superanda, ut illud habeatur. Quia de causa ratio delectabilis, & consequibilis ponitur in recto in expositione causæ sperandi, difficultas vero aduersarialiter tantum in obliquo.

Ad 1. Plures sunt circumstantiæ causarum, quæ secundum se præcisè nullam habent virtutem causatiuam, quarum nihilominus diuersitas reddit causam proximè potentem ad effectus specie diuersos. Huiusmodi porro circumstantia est absentia boni delectabilis, quoad vim motiuam eius respectu appetitus. Quia per absentiam tollitur formaliter præsentia delectabilis, quæ si adesset, adhiberet specialem rationem sui motionem appetitus. Sublata autem, aut impedita aliquatenus virtute actiua, & motiua causæ, actiuitas, quæ superest, inducit necessario effectum diuersum ab eo, quem induceret absque tali impedimento, seu totaliter expedita, & vigeat quoad omnia sua prædicata essentialia simul, & actualia.

Ad 2. Idem ferè dicitur, atque ad primum. Nempe difficultas præapprehensa ex parte appetibilis cogit appetitum, ut vel non afficiatur ad illud, sed omittat affectum, & intensionem eius, vel amplectatur illud per affectionem pugnacem, & contentiosam; id est ita apprehensiuam bonitatis propositæ, ut simul sit contemptiua, ac repulsiua, & superatiua difficultatis. Exerit igitur hic etiam appetibile, & bonitas ipsi conueniens vim motiuam, & actiuitatem specialem respectu appetitus, ratione circumstantiæ, quæ non est actiua secundum se, sed potius est retardatiua actiuitatis causæ, cui adiacet.

Art. 1. Ad 3. Circumstantia, quæ requiritur ex parte causæ, non ad quemlibet indiscriminatum effectum eius, sed tantum ad peculiarem aliquam speciem effectus inducibilis per ipsam, confert augmento suo ad augmentum effectus secundum peculiarem illam rationem differentialem, eius

&

& similiter confert diminutione sui, tum ad diminutionem effectus secundum eandem rationem differentialem, tum ad augmentum effectus secundum eam ipsius formalitatem, secundum quam eadem circumstantia minime requiritur ex parte causæ. Difficultas autem afficiens rationem delectabilis requiritur, ut idem delectabile inducat in appetitu, non quemlibet indiscriminatim affectu, sed solum contentiosum, & pugnacem, nempe appetituum bonitatis, appetitione sufficienti ad contemptum, & repulsionem, atque victoriam difficultatis adiunctæ.

Art. 2. Vnde, crescente difficultate, eiusque apprehensione, si quidem sequatur nihilominus affectus erga delectabile, is euadit necessario magis propterea appetituius bonitatis, ad quam afficitur, & superatius consequenter maioris difficultatis, quæ est ratio differentialis affectus contentiosi, & pugnacis. Difficultate vero, eiusque apprehensione existente minori, affectus, qui deinde subsequitur, euadit, cæteris paribus, magis intensus quoad rationem communem puræ concupiscentiæ, ad quem affectum non requiritur talis circumstantia, simulque minus appetituius, minusque contentiosus, & pugnax, quæ est ratio differentialis affectus, ad quem requiritur circumstantia difficultatis. Demum si totaliter absit difficultas ex parte appetibilis, vis appetitiua relinquatur prompta, & facilis ad prædictum puræ concupiscentiæ affectum, sed simul redditur impossibilis affectus specialiter appetituius obiecti delectabilis, idemque contentiosus, & pugnax. De cuius videlicet conceptu est, ut sit difficilis, utque concipi non possit per appetitum, nisi quatenus assurgentem ad expugnationem, & victoriam difficultatis.

Art. 3. Mirum enimvero non est, affectum essentialiter difficilem, ac arduum, pugnacemque reddi proximè impossibilem, sublata penitus apprehensione difficultatis, ac arduitatis, manente interim prompta indidem, atque expedita potentia appetitiua ad aliam speciem affectus, & appetitionis. Itaque obiectio laborat æquiuocatione, quatenus confundit rationem communem affectus, cum particulari eius specie circa bonum absens, nec non augmentum, & diminutionem affectus quoad peculiarem rationem suam differentialem, cum augmento, & diminutione quoad rationem communem alij affectui. Quæ sunt attentè & perspicaciter consideranda.

Ad 4. Eadem ratione prouidit iuuentuti natura de bona spe, bonaque nutritione. Quia videlicet indiget augmento corporis, ad quod est necessaria magna vis nutritiua, & similiter indiget acquisitione plurimorum bonorum, quibus nascimur spoliati, atque ad illam est similiter necessarium administriculum spei magnæ, ac facilis. Vtrumque autem consequuta est natura per idem medium, nempe subministrando iuuenibus abundantiam caloris maximam. Abundantia enim caloris sicut confert ad digestionem, & nutritionem optimè peragendam, ita etiam confert ad spem facile, ac intensè concipiendam. Confert vero ad hoc secundum dupliciter. Primum quia magnitudo caloris diffusi per totum corpus reddit vegetiores omnes eius partes, meliusque dispositas ad operandum, & ad superandas difficultates intercurrentes in opere. Dictum porro est, eiusmodi dispositionem causæ conferre ad sperandum facile, ac intensè. Deinde eadem magnitudo caloris vitalis confert ad maiorem apparentiam bonitatis appetibilem, quatenus, rarefactis inde spiritibus vitalibus, & sensorio, species impressæ appetibilem, illis insidentes, diffun-

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

duntur & ipsæ in maius spatium, ideoque quodammodo augentur, & consequenter reddunt maiorem apparentiam obiectorum suorum, quæ sunt excitatiua appetitus, eiusdemque attractiua ad se. Verum quia, eadem de causa, & ob defectum experientiæ, præit in iuuenibus minor apprehensio difficultatum ante operis executionem, consequenter exurgit in illis facile ante operis aggressionem, & æque facile euanciscit in ipso opere affectus spei, eiusdemque efficacia, iuxta dicta superius art. 3. nec non ad argumentum præcedens. Idem dicitur de ebriis ob eandem abundantiam caloris, quam in eos inducit abundantia vini, & eò maiorem, quod potentius hoc est, atque calidius, nisi quod iuuenis aduertit in ipsa operatione difficultatem, quam initio non præcognouit; ebrius vero ne tum quidem aduertit quidquam satis bene. Verum quia in neutris deest, certè in iuuenibus non deest totaliter præcognitio difficultatis ex parte operum, quæ re ipsa sunt difficilia, propterea non deest ratio obiectiua sufficiens ad spem propriè talem. Quod si ratione iuuentutis euadat, aut appareat aliquid omninò facile, experique penitus arduitatis, eatenus deerit in iuuenibus spes propriè talis, eademque erit possibilis ob rationem contrariam in senibus circa idem, & similiter de ebrio, & non ebrio.

Ad 5. Experientia difficultatum coniuncta cum consuetudine illas superandi, ita auget, ac perficit cognitionem illarum secundum se, ut simul diminuat cognitionem earundem comparatiuam cum ipso experto. Quia videlicet consuetudo reddit facilia, quæ erant difficilia, tum propter administriculum consuetudinis, & habitus, tum propter acquisitam sensim industriam modi ad exequendum facilius. Atque hoc solum est, quod docet eo in loco Philosophus & ex eo D. Thomas quæst. 40. art. 5. Si autem experientia difficultatum sit destituta consuetudine illas superandi, & præterea per experientiam, uti plerumque contingit, deprehensa fuerit maior difficultas, quam quæ ab inexperto iudicari potuisset; experientia eadem reddit & difficilem conceptionem spei, & constantem, ac pertinacem permanentiam eius, si quidem nihilominus concipiatur. Propterea senes difficulter incipiunt sperare, & æque difficulter desistunt, cum capere semel sperare, iuxta dicta superius in illo art. 3. & deinde ad 3. Quod si ex assuetudine tollatur penitus difficultas, tollitur etiam eatenus spes, ut dictum similiter est in fine præcedentis responsionis.

QVÆSTIO XXIX.

Vtrum spes sit causa amoris, & delectationis, atque operationum exteriorum?

Videtur non esse. 1. Quia amor est causa reliquarum omnium passionum, ut dictum est supra, ac proinde est causa etiam spei. Nihil autem est causa suæ causæ. Ergo spes non est causa amoris.

2. Idem non est causa oppositorum. Delectatio autem, & tristitia opponuntur in primis inuicem. Deinde spes est causa tristitiæ. Contristat enim, quod affligit. Affligit vero spes, ut apparet ex illo Prouerb. 13. 12. *Spes, quæ differtur, affligit animam.* Ergo spes non potest simul esse causa delectationis.

3. Nulla causa inducit effectus non participes perfectionis sibi specialiter conuenientis. Amor

F 3 autem,